

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки
Кафедра педагогіки та методик навчання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до
впровадження технологій роботи з внутрішньої переміщеними
особами»

Виконав студентка групи ПОм-2
спеціальності 013 Початкова освіта
Сторчун Любов Миколаївна
Керівник: к.п.н. Лапшина І.С.
Рецензент: к. пед. н., доцент Аннуш СІГОВА
Нормоконтроль: к.п.н. Лапшина І.С.

Запоріжжя – 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра «Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами»: 77 с., 2 табл., 69 джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження – професійна компетентність майбутніх вчителів початкової школи.

Предмет дослідження – формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Мета дослідження – теоретично дослідити та експериментально перевірити програму підготовки майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Методи дослідження – (теоретичні) аналіз наукової та навчально-методичної літератури, систематизація та узагальнення отриманих результатів; (емпіричні) експеримент, анкетування, опитування, тестування, а також математичні методи обробки результатів.

Потреба навичок у вчителів початкової освіти до впровадження технологій роботи з ВПО виникла з початком агресивного нападу росії на Україну, який викликав масовий переїзд громадян України у більш безпечні регіони. У більшому ступені переміщення більше стосувалось сімей з учнями молодшого шкільного віку. Освітні програми підготовки фахівців до роботи в закладах початкової освіти попередніх років не передбачали напряму навчання, що робить тему дослідження «Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження технологій роботи з внутрішньої переміщеними особами» актуальною.

ВЧИТЕЛІ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ, ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА, ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ

ВСТУП

Внаслідок війни значна кількість громадян України була змушена залишити свої домівки і переїхати у більш безпечні регіони. Переважну більшість внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО) є жінками з дітьми. Значна кількість дітей молодшого шкільного віку пішла в заклади початкової освіти тих регіонів, куди були переміщені. Таким чином, в початкових класах утворилась певна категорія учнів ВПО. А у вчителів початкових класів постала серйозна проблема роботи з новою для них категорією, ефективні технології роботи з якою ще не напрацьовані.

Вимушене переміщення жителів окремих регіонів України, у зв'язку із військовими діями на цих територіях, визначило проблеми, які порушили нормальну життєдіяльність людей. Особливої уваги суспільства, а також кваліфікованої соціальної допомоги потребують вразливі верстви населення (особи з інвалідністю, люди похилого віку, діти, жінки, особи із тяжкими захворюваннями тощо), яким необхідна якісна та ефективна соціальна робота, що сприятиме подоланню проблем соціальнопсихологічного характеру, підвищенню якості життя та активізації внутрішнього потенціалу людини.

На характері, поведінці, взаємодії з іншими учнями класу і освітній діяльності відбиваються як загальні проблеми ВПО, так і індивідуальні характеристики дитини. Внутрішньо переміщені особи відчують потребу в матеріальній, фінансовій, соціально-педагогічній і психологічній допомозі. Ці потреби зумовлені різними факторами, зокрема, негативним впливом стресу, пов'язаним із військовими діями, позбавленням домівки, відсутністю стабільності, втратою годувальників, друзів, батьків, позбавленням турботи близьких тощо [23]. Значною проблемою також є зміна мовного середовища, відмінності у культурі та традиціях. Тому можна впевнено говорити про те, що спектр проблем внутрішньо переміщених осіб є комплексним і включає політичні, соціальні та психологічні аспекти, що потребує комплексної соціально-педагогічної роботи та особливих засобів для її вирішення. А рівень

готовності вчителів початкових класів до їх розв'язання є невисоким і знаходиться в стані методологічного розвитку.

Проблема технологій соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами є предметом багатьох зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень. Зокрема, О. Балакірєва [1], Р. Вайнола [7], І. Григоренко [9], І. Демченко [11], А. Капська [18], Т. Кульчицький [22], О. Малиновська [23], М. Малиха [24], І. Мельник [26], Ю. Муромцева [29], О. Перепилукова [31], Т. Семигіна [41], Muncy S. [55], E. Mooney [57], M. Nikolajchuk [58], I. Trubavina [68] в своїх роботах приділяли увагу питанням проблематики соціальної роботи із ВПО, еволюції та диференціації ключових понять, інноваційним практикам роботи із внутрішньо переміщеними особами. Ці та інші вчені, як теоретики, так і практики зробили вагомий внесок у розвиток досліджуваної нами проблеми. Проте у теорії та практиці вітчизняної соціальної роботи проблема пошуку успішних технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами продовжує залишатися недостатньо вивченою та потребує подальшої уваги дослідників.

Актуальність зачепленої нами проблеми зумовила вибір теми магістерського дослідження у такій редакції: **«Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження технологій роботи з внутрішньої переміщеними особами».**

Об'єкт дослідження: професійна компетентність майбутніх вчителів початкової школи.

Предмет дослідження: формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Мета дослідження: еоретично дослідити та експериментально перевірити програму підготовки майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до

впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

2. Дослідити актуальний стан сформованості професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з молодшими школярами і їх батьками, які є внутрішньо переміщеними особами.

3. Розробити програму формування професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

4. Експериментально перевірити ефективність програми формування професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Методи дослідження: (теоретичні) аналіз наукової та навчально-методичної літератури, систематизація та узагальнення отриманих результатів; (емпіричні) експеримент, анкетування, опитування, а також математичні методи обробки результатів.

Експериментальна база. Базою дослідження було обрано Хортицьку національну академію (м. Запоріжжя).

Практичне значення нашого дослідження полягає у розробці програми формування професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Апробація результатів дослідження відбулася на трьох науково-практичних конференціях:

- IV Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу», Хортицька національна академія, м. Запоріжжя (13-14 квітня 2023 р.);

- V Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу», Хортицька національна академія, м. Запоріжжя (18 квітня 2024 року);

- Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта сьогодення:

життєтворчість як основа національного відродження та єдності (до 30-річчя заснування наукової школи педагогіки та психології життєтворчості особистості, 75-річчя з дня народження Івана Гнатовича Єрмакова та 100-річчя з дня народження Лідії Василівни Сохань»)), Хортицька національна академія, м. Запоріжжя (17 жовтня 2024 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 3 публікаціях – у матеріалах науково-практичних конференцій.

1. Поліщук Л. Аутріч-технології в соціальній роботі (огляд зарубіжного досвіду). *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 13-14 квітня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид- во Хортицької національної академії, 2023. С. 446–450.

2. Поліщук Л. М. Порядок використання аутріч-технологій для надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : збірник тез доповідей V міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 16-17 квітня 2024 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2024. С. 582–587.

3. Поліщук Л. М. Оцінка використання аутріч-технологій в системі надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам. *Освіта сьогодення: життєтворчість як основа національного відродження та єдності* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 17 жовтня 2024 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид- во Хортицької національної академії, 2024. С. 582–587.

4. Поліщук Л. М. Особливості впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах початкової освіти. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний*

науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу : збірник тез доповідей V міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 16-17 квітня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2025. С. 582–587.

Структура кваліфікаційної роботи . Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 позицій, з них – 19 іноземною мовою), 2 таблиць, 2 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра – 77 сторінок з них основного тексту – 63 сторінки.

ВИСНОВКИ

В ході магістерської роботи за темою «Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з внутрішньо переміщеними особами» нами було виконано наступні завдання:

1. Проаналізовані наукові публікації присвячені організації роботи з учнями ВПО і їх сім'ями. Було з'ясовано, що зазначена тема набула значної актуальності в останні роки, що пов'язано з війною і швидким збільшенням внутрішньо переміщених осіб. Особливої актуальності набувають навички соціальної роботи для вчителів початкових класів. Під терміном "готовність до впровадження технологій роботи з внутрішнь переміщеними особами" ми розуміємо спеціально організований освітній процес в умовах закладу вищої освіти, спрямований на формування у майбутніх вчителів початкових класів необхідного рівня підготовки до впровадження технологій соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами. Така підготовка має здійснюватися в закладах вищої освіти в межах додаткової освітньої діяльності.

2. Для визначення стану підготовленості майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами нами було проведене діагностичне дослідження. Опитування проводилося серед студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 013 Початкова освіта із залученням незалежних респондентів мережі Інтернет. Всього в опитуванні взяли участь 130 респондентів. Базою дослідження стала Хортицька національна академія (м. Запоріжжя). Дослідження було спрямоване на з'ясування (1) обізнаності майбутніх вчителів початкових класів у технологіях соціальної роботи з ВПО (2) розуміння студентами спеціальності 013 Початкова освіта особливостей соціальної роботи і можливих складностей в ході її реалізації, (3) інформаційної мобільності майбутніх вчителів щодо пошуку інформації.

Узагальнений аналіз результатів діагностики за означеними показниками виявив недостатнє розуміння майбутніми вчителями особливостей роботи з

внутрішньо переміщеними особами, відсутність стійких наукових знань з зазначеної проблеми, переважно середній рівень обізнаності у технологіях роботи з ВПО, значний розрив між теоретичними знаннями та практичними навиками, низьку варіативність щодо джерел інформації. Все це указує на високу потребу у додатковій фаховій підтримці.

3. У процесі дослідно-експериментальної роботи було розроблено і успішно впроваджено програму навчальних вебінарів з підготовки майбутніх вчителів початкових класів до впровадження технологій роботи з ВПО. Зміст навчального курсу побудований за двома модулями, які розкривають основи організації роботи з внутрішньо переміщеними особами та особливості використання загальних та спеціальних технологій.

4. Порівняння результатів констатувального та контрольного зрізів виявило у експериментальній групі виразнішу позитивну динаміку змін кількісних даних за показниками обізнаності студентів у технологіях роботи з ВПО.

Отже, мета магістерського дослідження досягнута, завдання, поставлені на початку роботи виконані. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Доцільним є продовження дослідження актуалізованої проблеми у ракурсі вивчення зарубіжного досвіду її вирішення.